

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 11.

Tisdagen den 14 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 7 och den 8 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att fru Blenda Björck, Tomelilla, är förhindrad att delta i riksdagsarbetet från och med den 11 februari 1939 och tills vidare på grund av sjukdom (influenta med feber och bronchit), intygas härmed.

Tomelilla den 12 februari 1939.

R. Björnberg,
köpingsläkare.

§ 3.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 68, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

nr 74, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelssfond;

nr 75, angående avskrivning av räntor å köpeskillingen för viss försäljningslott från Näs kungsgård i Kopparbergs län;

nr 76, med förslag till lotteriförordning;

nr 77, angående befrielse för förre vaktmästaren S. O. Gustafsson och dödsboet efter förre vaktmästaren E. D. Ottersten från viss ersättningsskyldighet; samt

nr 78, angående beredande av täckning för vissa vid Livregementet till häst förskingrade medel.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 32—34, andra lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 10.

§ 5.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr *Åqvist*, som anförde: *Interpellation*.
Herr talman! Flertalet av de under senare årens riksdagar väckta motionerna till fiskets främjande, gagn eller understöd ha av riksdagen avslagits under hänvisning till de utredningar, som ägt rum, först av 1933 års fiskeriutredning och nu senast av 1935 års fiskeriutredning. Den senaste utredningens betänkande förelåg färdigt redan på hösten 1937, och det förvån-

Interpellation. (Forts.)

tades allmänt, att proposition angående de av fiskeriutredningen föreslagna åtgärderna skulle föreläggas 1938 års riksdag. Så blev emellertid ej fallet, men jordbruksutskottet vid nämnda riksdag uttalade i sitt utlåtande nr 38, att utskottet förutsatte »att Kungl. Maj:t efter ytterligare beredning av ärendet kommer att underställa 1939 års riksdag de förslag, 1935 års fiskeriutrednings framställningar må föranleda».

1935 års fiskeriutredning hade ifråga om fiskhandelns organisation föreslagit bl. a., att auktoriserade producentföreningar skulle upprättas för gemensamt avyttrande av fångsterna av fisk eller skaldjur eller enbart visst eller vissa slag därav utmed viss kuststräcka eller inom visst sötvattensområde. Dessa producentföreningar skulle utrustas med ensamrätt att för försäljning mottaga det eller de slag av fisk eller skaldjur, som föreningens verksamhet avser och som ilandföres utmed sagda kuststräcka eller inom sagda sötvattensområde. Från sakkunnigt håll har framförts, att dylika producentföreningar med ensamrätt till försäljning enbart kunna bli effektiva, om hela landet indelas i försäljningsdistrikt, emedan i annat fall fisk från en del av landet kan transporteras landvägen till annan del inom landet och där försäljas, oberoende av producentföreningen för närmast belägen kust eller sötvattensområde. Även om de uttalade farhågorna härför må vara överdrivna, framgår det ej med önskvärd klarhet, huruvida 1935 års fiskeriutredning avser en fullständig indelning av landet i försäljningsområden eller en indelning av kuststräckorna och sötvattensområdena utan att särskild hänsyn tages till bakomliggande avsättningsområden.

Fiskeriutredningen har i sitt förslag även upptagit frågan om bildandet av en fiskareorganisationens riksförbund i analogi med de riksförbund, som redan finnas inom jordbrukets område, nämligen Sveriges slakteriförbund och Svenska mejeriernas riksförbund u. p. a.

Enligt vad jag erfarit skulle mycket delade meningar ha rått hos myndigheter och bland fiskarens institutioner angående förslaget lämplighet i detta avseende. Svårigheten att i ett riksförbund sammanföra så olika intressen, som råda hos fiskarena vid våra långa kuster och insjöar, har framhållits, och det har även anförts, att ett sådant riksförbund knappast skulle bli det effektiva organ för fiskarena, som 1935 års fiskeriutredning avsett. Under höstens lopp har emellertid en särskild utredningsman, disponenten Karl Martin i Vaxholm, haft i uppdrag att härom till Kungl. Maj:t inkomma med förslag. Ett sådant har även avlämnats, och detsamma upptager alternativa förslag, ett om bildandet av ett fiskareorganisationernas riksförbund och ett annat om skapande av ett fiskareorganisationernas förbundsråd. Tyvärr saknas såväl i 1935 års fiskeriutrednings betänkande som i den specielle utredningsmannens förslag alla statistiska uppgifter angående de nu existerande fiskareorganisationernas medlemsantal, varför ett bedömande av huruvida desamma inbördes representation i ett riksförbund eller i ett förbundsråd kan bli rättvis och motsvara organisationernas berättigade krav omöjliggöres.

Det är en synnerligen stor befolkningsgrupp kring våra kuster och vid insjöarna, som för sin utkomst äro helt beroende av fisket. Det är även en befolkningsgrupp, som i ekonomiskt hänseende ofta har det synnerligen svårt. Yrket är hårt och riskabelt, och resultatet av fiskarens arbete är kanske mer än vid något annat yrke beroende av omständigheter, varöver deras utövare icke själva kunna råda. Det är därför av största vikt, att statsmakterna på lämpligt sätt sörja för även denna befolkningsgrupp och att, då nu resultatet av den av Kungl. Maj:t tillsatta fiskeriutredningens arbete föreligger, detsamma även så snart som möjligt förelägges riksdagen.

Interpellation. (Forts.)

I anslutning till vad jag sålunda anfört anhåller jag om andra kammarens medgivande att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Avser herr Statsrådet att förelägga årets riksdag proposition angående fiskerinäringens avsättningsförhållanden och därmed sammanhängande spörsmål?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av stadsplanelagen den 29 maj 1931 (nr 142);

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande ersättning till rättegångsbiträde i fri rättegång; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om utbytande av vissa helgdagar mot andra ledighetsdagar.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering för utbyggande av fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 gjorda framställning om anslag till kapitalinvestering i fonden till låneunderstöd för beredande av lån till vissa enskilda anstalter för kirurgisk tuberkulos;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till vissa nybyggnadsarbeten m. m. vid statens uppfostringsanstalt å Bona;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39 under sjunde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser femte huvudtiteln;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser första huvudtiteln; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till internationell hjälpverksamhet till förmån för spanska nödställda; samt

från andra lagutskottet:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); och nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statlig krigsförsäkring m. m. och lag angående ändring av 35 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Ohlsson</i> i Kastlösa	under 6 dagar fr. o. m. den 15 febr.,	
› <i>Olofsson</i> i Höganäs	› 4 › › › 17 ›	
› <i>Hansson</i> i Örebro	› 10 › › › 14 ›	
› <i>Falk</i>	› 10 › › › 15 ›	
› <i>Hammarlund</i>	› 2 › › › 15 ›	
› <i>Lindberg</i> i Umeå	› 4 › › › 16 ›	
› <i>Hermansson</i> i Norrköping	› 4 › › › 16 ›	
› <i>Johanson</i> i Huskvarna	› 3 › › › 16 ›	
› <i>Silfwerbrand</i>	› 3 › › › 16 ›	och
fru <i>Björck</i> (sjuk)	tills vidare › › 11 ›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.16 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 15 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas på heder och samvete att medlemmen av riksdagens andra kammare, kommandören Björn Holmgren, på grund av febersjukdom (influenta) är förhindrad att tillsvidare deltaga i riksdagsarbetet.

Stockholm den 14 febr. 1939.

Israel Holmgren,
leg. läk.

§ 2.

Herr statsrådet *Strindlund* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 60, angående inrättande av en statens kriminaltekniska anstalt m. m.;

nr 73, angående elektrifiering av banan Långsele—Boden;

nr 80, angående understöd åt privatflyget; samt

nr 81, angående medgivande av extra statsbidrag åt stiftelsen Godtemplarordens vårdhem för alkoholister till bestridande av vissa kostnader i samband med anordnande av en alkoholistanstalt å kronoegendomen Dagöholm.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Ordet lämnades på begäran till chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde: Herr talman! Herr Hagberg i Malmö har till mig riktat den frågan, huruvida jag uppmärksammat de allvarliga erinringar, som i dagarna flerstädes i pressen riktats mot förhållandena inom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse såväl avseende det materiella läget som de personliga faktorerna, samt huruvida jag vore i tillfälle att lämna kammaren upplysningar, ägnade att skingra farhågorna för bristande beredskap på detta område.

*Svar på
fråga.*

På den första delen av frågan svarar jag: Ja!

Vad beträffar frågans senare och centrala del vill jag anföra följande:

1) I den mån frågan avser min uppfattning om förhållandena inom sjukvårdsstyrelsen, saknar jag möjlighet att för närvarande bestämt uttala mig. Ansvar för eventuella försummelser inom hithörande område torde ligga på flera håll; icke ens statsmakterna själva kunna fritaga sig därifrån. I varje fall kommer man icke sakens kärnpunkt närmare genom att till varje pris söka finna en syndabock.

2) Rörande den personella beredskapen inom försvarsväsendets sjukvårdsorgan — vilken ju i högsta grad sammanhänger med beredskapen för vård av jämväl civila patienter under krig — har Kungl. Maj:t nyligen utfärdat reglerande bestämmelser. Dessa bestämmelser avse *dels* en efter moderna meto-

Svar på fråga. (Forts.)

der lagd rullföring av landets samtliga läkare, såväl krigstjänstskyldiga som icke krigstjänstskyldiga, *dels* beredande åt medicinalstyrelsen av ett verksamt medinflytande i fråga om mobiliseringsplaceringarna av värnpliktiga läkare och läkare i fältläkarkårens reserv m. fl., *dels ock* ett större hänsynstagande till läkarbehovet vid civila sjukhus vid bedömandet av frågor om uppskov för värnpliktiga läkare med inställelse till krigstjänstgöring.

3) Inom medicinalstyrelsen äro sedan en tid tillbaka åtgärder igångsatta för fyllande av behovet av sjuksköterskor i krig. Dessa åtgärder kunna väntas relativt snart vara genomförda.

4) Inom sjukvårdsstyrelsen pågå eller igångsättas inom kort utredningar i skilda hithörande hänseenden. Sålunda utföres genom särskilt tillkallade sakkunniga i anslutning till den pågående upphandlingen en översyn av utrustningslistorna för såväl instrument som annan sjukvårdsmateriel. Vidare pågår i samråd med medicinalstyrelsen en utredning rörande landets läkemedelsbehov i krig. Frågan om tillverkningen av sera av olika slag under krig är likaledes föremål för utredning i samråd med vederbörande myndigheter, liksom ock frågan om sjuktransportmöjligheterna i fält.

5) Vad beträffar den nuvarande tillgången på sjukvårdsmateriel är det otvivelaktigt, att på detta område liksom på åtskilliga andra vissa brister äro till finnandes, särskilt om man som jämförelsetal uppställer vissa såsom önskvärda angivna behovssiffror för en fullständig utrustning av hela vår armé omedelbart vid ett krigsutbrott. Även om dessa brister i vissa hänseenden äro rätt allvarliga, bör å andra sidan betydelsen av dem icke överdrivas.

Med den nuvarande materieltillgången jämte vad som för anvisade medel är under anskaffning torde man i stort sett kunna i relativt tillfredsställande omfattning förse linjetrupporna med sjukvårdsmateriel. Vad beträffar etappformationer m. m. föreligga likaledes möjligheter till en tillfredsställande sjukvård. Som en brist i dessa hänseenden bör likväl nämnas, att materielen icke alltid fyller den moderna sjukvårdsteknikens fordringar.

I fråga om en del specialmateriel, exempelvis viss vinterutrustning till sjukbärar, föreligga f. n. rätt påtagliga brister, men dessa hänföra sig i flera fall till sådan materiel som relativt lätt torde kunna antingen snabbt anskaffas i samband med mobilisering eller ock provisoriskt ersättas med annan materiel. Även beträffande viss sjuktransportmateriel synas förhållandena vara mindre tillfredsställande; utredning angående erforderliga åtgärder på detta område pågå dock såsom nyss nämnts.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att många av våra nu befintliga sjukhus komma att i krig fungera som krigssjukhus, vilket innebär, att den moderna instrumentering, som där finnes, direkt kommer krigssjukvården till godo.

6) Vid bedömandet av tillgången på vissa slag av sjukvårdsmateriel — framför allt förbandsmateriel — har man att taga hänsyn till den lagringsverksamhet i dessa hänseenden som sker genom statens reservförrådsnämnd. Denna lagring avser även vissa slag av läkemedel eller materiel för framställning av läkemedel.

7) Vad andra slag av läkemedel beträffar stöter en uppläggnings av större krigsbehovslager ofta på stora vanskligheter, framför allt hänförliga till svårigheten att i fredstid omsätta stora förråd av varor, som icke kunna lagras längre tid utan förstöring. De brister härutinnan, som således i många fall icke kunna undvikas, torde emellertid om än med vissa svårigheter kunna relativt snabbt fyllas i samband med ett krigsutbrott. Att problemet måste ägnas särskild uppmärksamhet även i fredstid är emellertid uppenbart.

Svar på fråga. (Forts.)

Slutligen vill jag framhålla, att regeringen för visso med den största uppmärksamhet följer och alltjämt ämnar följa utvecklingen av dessa för försvarsberedskap synnerligen viktiga frågor och de undersökningar på detta område, som redan igångsatts eller komma att igångsättas.

Härpå yttrade

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det utförliga och, jag vågar säga, förstående svar, som herr statsrådet lämnat på min fråga. Innehållet i detsamma är ägnat att fylla oss alla här med en djup och uppriktig tillfredsställelse över, att för vårt vidkommande — ingenting hände i september 1938. Herr statsrådets svar kan nämligen enligt min mening inte tolkas annat än som ett indirekt medgivande av, att de mycket allvarliga erinringar, som framstälts i fråga om vår sjukvårdsberedskap, dels — och framför allt — inom läkarkretsar och dels inom pressen, ha varit befogade.

Nu meddelar herr statsrådet, att man är i färd med att reparera bristerna, att bättra det som fordom brast. Vi ha all anledning till tillfredsställelse häröver. Jag vill dock fästa kammarledamöternas uppmärksamhet därpå, att den forcerade anskaffning, som, enligt vad herr statsrådet omtalade, nu är igångsatt, naturligtvis kommer att ställa sig väsentligt dyrare, än om man varit i tillfälle att handlägga dessa ärenden under något så att säga mera normala marknadsförhållanden. Härtill kommer ytterligare en omständighet, nämligen den, att med hänsyn till den mycket sammanpressade tid allt detta måste ordnas på, en väsentlig del av denna upphandling måste ske i utlandet, något som, såvitt jag förstår, annars inte hade behövt vara nödvändigt.

Herr statsrådet berörde även frågan om, var ansvaret i detta fall bör läggas. Jag skall inte här närmare ingå på detta spörsmål. Det är ju mycket svårt för en utomstående lekman att kunna bilda sig en uppfattning om, var ansvaret för denna angelägenhet inom de militära myndigheterna skall läggas. Jag vill emellertid starkt understryka en sak, som säkerligen herr statsrådet också själv är medveten om, nämligen att det yttersta ansvaret skall och måste läggas på Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har inte saknat anvisningar tidigare rörande de mycket allvarliga förhållandena på detta område. Här finns en mycket lång lista på äskanden i här förevarande avseende. Jag skall inte föredra den, utan jag endast erinrar kammarens ledamöter om innehållet i statsutskottets utlåtande av den 30 maj förra året angående det stora engångsanslaget på 70 miljoner kronor till försvaret. Uti detta utskottsutlåtande pekades till en början på de mycket allvarliga bristerna uti den militära sjukvårdsutrustningen, och utskottet anförde därutöver: »Dessa brister torde icke kunna i tillräcklig omfattning avhjälpas genom de medelsanvisningar, som sålunda föreslås.» Det gällde här den bekanta posten på en miljon till anskaffning av sjukvårdsmateriel. Utskottet fortsatte: »Då det är av utomordentlig vikt, att denna betydelsefulla del av vår försvarsberedskap i möjligaste mån säkras, vill utskottet uttala sin förväntan, att Kungl. Maj:t kommer att tillse, att föreliggande behov bliver på ett betryggande sätt tillgodosett.»

Man kan måhända ha delade meningar om, huruvida och i vad mån denna statsutskottets bestämda förväntan blivit uppfylld. Jag hoppas, att herr statsrådet som den starke man han är behagade tillse, att de mycket betydande brister, som helt säkert alltjämt äro förhanden i dessa hänseenden, med det snaraste komma att bli avhjälpda.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 4.

Svar på
fråga.

Herr talmannen lämnade härefter på begäran ordet till chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Möller**, som yttrade: Herr talman! Ledamoten av riksdagens andra kammare herr Hagberg i Luleå har till mig framställt följande fråga: »Ämnar regeringen inför årets riksdag framlägga proposition om anläggandet av ett järnverk i Norrbotten?»

De för utredning av frågan om anläggande av ett tackjärnverk i Norrbotten tillkallade sakkunniga ingåvo i augusti 1938 ett betänkande, däri två alternativa huvudförslag diskuteras. Det ena alternativet avser ett järnverk för framställning av träkolstäckjärn, det andra avser en anläggning för koks-tackjärn.

Över betänkandet ha avgivits yttranden av kommerskollegium, domänstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, statens arbetslöshetskommission, socialstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län samt Jernkontoret.

Såvitt framgår av utredningen skulle ett järnverk för träkolstäckjärn vara det ur arbetslöshetssynpunkt vida fördelaktigare alternativet. Förutom något över 100 arbetare vid själva järnverket skulle enligt detta alternativ över 500 arbetare beredas sysselsättning med framställning av träkol. Ett kokstäckjärnverk däremot beräknas sysselsätta allenast 100 à 125 man.

Avsättningsmöjligheterna för träkolstäckjärn anses emellertid mycket dåliga. Avsättningen måste ordnas genom export, och de sakkunniga framhålla, att Sveriges tillverkning av sådant järn redan nu är större än efterfrågan. Vad angår kokstäckjärn äro avsättningsmöjligheterna bättre; viss årlig import av dylikt järn äger för närvarande rum.

Lönsamheten av en anläggning av ifrågavarande slag är naturligtvis, under förutsättning att avsättningsmöjligheter överhuvud finnas, beroende av bl. a. produktionskostnaderna. Beträffande dessa föreligga i ärendet olika uppgifter. De sakkunnigas majoritet har ansett att kostnaderna skulle bli så stora, att någon säker förräntning av i rörelsen nedlagt kapital, vilket av de sakkunniga beräknas till 8 à 10 miljoner kronor, ej kan förväntas. En av de sakkunniga åter menar, att majoritetens kostnadssiffror äro för högt tilltagna. Häremot gör å andra sidan Jernkontoret gällande, att kostnaderna komma att överstiga t. o. m. majoritetens beräkningar.

Det torde vara tydligt redan av denna korta redogörelse, att ärendet icke befinner sig i sådant skick, att något förslag — vilket jag livligt beklagar — kan avlätas till riksdagen innevarande år. Ställning torde icke kunna tagas till anläggningsspörsmålet — i positiv riktning eller i negativ — utan ytterligare utredning. Frågan om behövlig ytterligare utredning är för närvarande under övervägande.

Vidare anförde

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag är glad över att ett svar lämnats på min fråga. Jag är emellertid inte lika glad över, att frågan än ytterligare skall behöva skjutas på framtiden. I detta sammanhang ber jag att få erinra om, att det för närvarande finns en mycket stor arbetslöshet uppe i Norrbotten och att det finns socknar däruppe, som för någon månad sedan hade 600 anmälda arbetslösa.

Vidare skulle jag i detta sammanhang vilja peka på en sak, som det under de senaste månaderna talats mycket om, nämligen krigsberedskapen. Erfarenheterna från det senaste världskriget visade ju bland annat, att just bristen på halvförädlad järn utgjorde en av Sveriges största svårigheter. Redan på grund härav finns det all anledning att nu forcera ärendet. Statsrådets förklaring, att frågan, som den nu ligger till, inte kan anses till-

Svar på fråga. (Forts.)

räckligt utredd, måste man givetvis böja sig för. Jag vill dock uttala den förhoppningen, att allt måtte göras för att den projekterade utredningen så snabbt som möjligt blir utförd.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Ordet erhöles nu av chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Forslund**, som anförde: Herr talman! Herr Nylander har till mig framställt följande fråga: »När kan resultatet av den skyndsamma utredning angående utlandssvenskarnas ställning, som förra årets riksdag enhälligt begärde, väntas föreligga och beräknar herr statsrådet att kunna framlägga förslag i ärendet till detta års riksdag?»

*Svar på
fråga.*

Riksdagens skrivelse med begäran om utredning överlämnades den 8 juli 1938 till socialvårdskommittén. Sedan kommittén emellertid den 19 oktober hemställt att bli befriad från utredningsuppdraget, anbefalldes socialstyrelsen den 18 november att verkställa utredningen i fråga samt att inkomma med de förslag, vartill densamma kunde föranleda.

Socialstyrelsen har, enligt vad jag inhämtat, haft sammankomster med en rad institutioner, vilka kunde anses hava med de föreliggande spörsmålen att göra. Därunder har det visat sig, att dessa spörsmål äro mycket omfattande. Utredningsarbetet — som dock i någon mån blivit fördröjt därigenom, att den tjänsteman inom socialstyrelsen avlidit, vilken haft till särskild uppgift att syssla därmed — bedrivs nu med all möjlig skyndsamhet. Med hänsyn till uppgiftens omfattning synes utredningen dock icke kunna bli avslutad å sådan tid, att förslag kan väntas bli framlagt för årets riksdag.

Härefter yttrade

Herr Nylander: Herr talman! När jag nu tackar herr statsrådet för hans svar, kan jag inte underlåta att även framföra ett beklagande av, att den förre socialministern remitterade detta ärende till socialvårdskommittén. Redan av ärendets omfattande natur borde man väl ha förstått, att denna kommitté inte var lämpligt forum i denna fråga. Resultatet har också blivit, att först den 19 november i fjol kom ärendet till socialstyrelsen.

Man kan alltså konstatera, att det gick ett halvår, sedan riksdagen fattade sitt beslut, utan att motionen, som ju gick ut på en skyndsam och allsidig utredning, blev föremål för någon som helst realbehandling. Jag hoppas emellertid nu efter herr statsrådets uttalande, att utredningen inom socialstyrelsen kommer att gå desto fortare utan att därför behöva bli mindre grundlig.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 6.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till hans excellens herr statsministern **Hansson**, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Lithander till mig framställt frågan: »Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga för att åt Sveriges befolkning bevara och värna om hävdvunnen arbetsfrihet?»

*Svar å
interpellation.*

Interpellationen är föranledd av vissa tidningsuppgifter, vilka interpellanten tydligen icke ansett sig behöva kontrollera. Enligt dessa skulle vid

Svar å interpellation. (Forts.)
 uppförande av en ladugårdsbyggnad »i byggnadsstyrelsens regi» tvist ha uppstått om utförandet av takläggningen. Den fabrik, som levererade taktäckningsmaterialet, skulle ha sänt fackutbildat folk för att utföra arbetet, men »fackföreningen i den närbelägna staden dekreterade, att arbetare därifrån skulle ta hand om arbetet». Fabriken fick draga tillbaka sin personal och då arbetarna på platsen icke hade sådan utbildning, att de kunde utföra taktäckningen, måste några av dem sändas ned till fabriken för genomgående av en instruktionskurs. »Under tiden står ladugården utan tak», påstås det, och byggnadskostnaderna springa upp »tack vare allt krångel».

Interpellanten säger bl. a.: »Av denna skildring framgår i vilken riktning utvecklingen går och hur metodiskt strävandena pågå att så småningom bereda Sveriges bönder och landsbygdens folk — de må driva jordbrukargärning under smärre eller större förhållanden — den 'arbetets frihet', som av ålder rätt inom vårt land.»

Jag förmodar, att interpellanten menar motsatsen, och att man i stället för »bereda» skall läsa »beröva». Det förefaller mig emellertid som om den slutsats han drar icke har någon egentlig anknytning i det anförda fallet. Så vitt jag förstår åsyftas uppförandet av en försöksladugård å Kungsängen. Uppförandet har skett på entreprenad och icke i byggnadsstyrelsens regi. För utförandet av takläggningen hade icke sänts »fackutbildat folk», men entreprenören hade sänt till arbetet en av sina egna arbetare i Lomma, organiserad i Grov- och fabriksarbetareförbundet.

Träarbetarna från Uppsala, som utfört intäckningen av väggarna, gjorde emellertid anspråk på att få utföra även takläggningen. De ägde, enligt de uppgifter jag erhållit, tillfredsställande fakkunskap och behövde icke sändas för genomgående av någon instruktionskurs. Entreprenören tillmötesgick deras krav och arbetet fullbordades i början av december 1938 — ladugården står alltså icke utan tak. Någon ökning av statsverkets kostnader för byggnadsföretaget har icke förekommit. Sveriges bönder och landsbygdens folk ha i detta fall icke rönt något intrång i sin arbetsfrihet.

Strävanden till kontroll över produktion och priser från organisationers sida förekomma inom praktiskt taget alla områden av vårt näringsliv. Regeringen har naturligtvis sin uppmärksamhet riktad på de anledningar till konflikter emellan skilda intressen, som härigenom kunna uppkomma. Det är min förhoppning att den växande förståelsen mellan olika samhällsgrupper skall bidra till att även i detta stycke förekomma och undanröja missförhållanden.

Av min redogörelse för vad som förekommit i det av interpellanten berörda fallet, torde kammaren finna att detta icke motiverar ett upptagande av den stora frågan om skydd för arbetsfriheten. För regeringens undersökningar rörande vissa föreningsrättsliga spörsmål lämnades till kammaren upplysningar under en interpellationsdebatt den 24 maj i fjol. Jag har för närvarande intet att därutöver meddela.

Vidare anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att få tacka ers excellens för svaret på min interpellation, och för att jag redan i går fick ta del av svaret.

Villigt medger jag, att det exempel som anförts kunde ha valts bättre, och att det bort kompletteras. Ordet »bereda» i stället för »beröva» är givetvis ett fel vid maskinskrivningen, vilket också tydligen framgår av meningen.

Jag ber nu att få tala om för excellensen precis hur denna sak legat till. Fredag morgon den 27 januari i år förekom den citerade artikeln i en ledande

Svar å interpellation. (Forts.)

stockholmstidning. Denna berörde förhållanden på landsbygden, som, enligt vad allmänt är känt, voro av samma art som de i tidningsartikeln omnämnda. Visserligen gällde det i det omnämnda fallet en ladugårdsbyggnad för statligt behov, men Sveriges bönder ha en hel del erfarenheter om arbeten i statens egen regi. Med anledning av artikeln i fråga kom jag samma dag i samtal med en synnerligen vederhäftig svensk jordbrukare, som då skildrade förhållandena i här ifrågavarande avseende ute på landsbygden, och han uttalade som sin mening, att det borde interPELLERAS i riksdagen i frågan. Tidigt lördag morgon var jag ute på Gärdet, som efter vad excellensen väl känner till är en plats, där man med fördel samlar tankarna. Jag beslöt mig så för att framställa interpellationen samt utarbetade och dikterade ned den samma dag i tid för plenum klockan 3. Villigt erkänner jag, att interpellationen kunde ha varit vida bättre utarbetad. Det väsentliga i interpellationen är emellertid själva sakfrågan eller frågan om, hur man med rättvisa åt alla håll och med iakttagande av gällande lagar skall kunna trygga urgammal arbetsfrihet åt allt Sveriges folk. Alla uti Sveriges riksdag önska, att alla samhällsgrupper inom alla lovliga yrken skola komma uti förbättrade ekonomiska förhållanden, bättre arbetsförhållanden och bättre sociala förhållanden. Själva utskiftandet av rätten att arbeta får emellertid inte ske på ett sätt och med användande av metoder, som beröva någon medborgare arbetsfriheten. Detta är den springande punkten i hela frågan och givetvis ett komplicerat problem. I interpellationssvaret säger ers excellens: »Det är min förhoppning att den växande förstälens mellan olika samhällsgrupper skall bidra till att även i detta stycke förekomma och undanröja missförhållanden.» Jag ser häri en förhoppning om en strävan hos ers excellens att söka skipa rättvisa på detta område. Ers excellens har lyckats höja försvarsfrågan över partierna. Må det lyckas ers excellens att skipa rättvisa åt alla håll genom att bevara arbetsfriheten som ett dyrbart arv från gångna tider.

Herr Skoglund: Herr talman! Herr Lithander har i sin interpellation berört ett spörsmål, som är av mycket stor betydelse, och jag beklagar, att han som utgångspunkt för interpellationen kanske inte valt det rätta exemplet.

Om jag riktigt förstått huvudtanken i hans interpellation, har man velat framföra de bekymmer, som råda inom jordbrukarkretsar över byggnadsförhållandena på landsbygden. Allt eftersom de avtalsvillkor, som gälla för städernas vidkommande, börjat tillämpas även för landsbygdens del, har det uppstått en ganska allvarlig ställning. Det är inte bara den kostnadsfördyring, som uppstått genom de högre lönerna, som härvidlag spelat in — det är ju ett problem, som närmast bör lösas på den direkta förhandlingsvägen — utan en lika stor svårighet ligger i att en jordbrukare måste anlita flera olika yrkesmän för ett arbete, som kanske en eller ett par personer skulle kunna utföra, därest de ägde tillåtelse att göra det. På landsbygden är det svårt att på en och samma plats få tag i olika yrkesmän, och de långa avstånden göra, att man får betala ersättning för resa och förlorad arbetstid för att kunna anlita dessa. Hela detta problem är så allvarligt, att det är omöjligt att komma ifrån det.

Jag vet mycket väl, att statsministern och andra, som ha betygat sitt intresse för denna fråga, säga, att det riktigaste är, att arbetsgivarna i fråga — alltså alla, som äga hus på landsbygden, lantbrukare, lägenhetsinnehavare o. s. v. — försöka få till stånd en förhandlingsduglig organisation, som kan sätta kraft bakom orden och sluta ett ordentligt avtal med byggnadsarbetarna. Jag tror, att det ligger mycket i detta resonemang, och jag befarar, att tillståndet mycket fort kan komma att bli sådant, att en organisation tvingas fram.

Svar å interpellation. (Forts.)

Men det är inte så enkelt att åstadkomma en förhandlingsduglig organisation i detta fall. Många av de mindre jordbrukare och lägenhetsägare, som här komma i fråga, låta icke utföra ett byggnads- eller reparationsarbete på en gång utan kanske i etapper med flera års mellanrum. Vidare ha, vilket är att beklaga, inte heller småbyggmästarna på landsbygden skaffat sig någon tillfredsställande organisation, så att de kunna föra ordentliga förhandlingar.

Det är i ett sådant läge jag anser det ytterst tacknämligt, om vi kunna räkna på ers excellens' medverkan. Ers excellens sade här nyss, att »regeringen har naturligtvis sin uppmärksamhet riktad på de anledningar till konflikter mellan skilda intressen, som härigenom kunna uppkomma», och fortsatte med att uttala den förhoppningen, att »den växande förståelsen mellan olika samhällsgrupper skall bidra till att även i detta stycke förekomma och undersöka missförhållanden». Det vore för mig mycket glädjande, om statsministern i detta sammanhang gjort sig skyldig till samma lilla misstag som herr Lithander, nämligen att ha fått med ett annat ord än det han avsett. Statsministern sade, att han ville »förekomma och undersöka missförhållanden». Jag skulle ha varit mycket glad, om han sagt, att han ville »förekomma och undanröja missförhållanden».

(Hans excellens herr statsministern *Hansson* inföll här: »Det är precis vad som står i svaret.»)

Herr *Skoglund* fortsatte: Jag tackar så mycket för upplysningen — det var ju precis vad jag önskade, att statsministern skulle ha sagt.

Under dessa förhållanden vill jag upprepa den vädjan, som jag vid ett tidigare tillfälle, närmare bestämt för något över ett år sedan, riktade till dåvarande socialministern herr Möller, att socialministern, därest det bleve nödvändigt med förhandlingar, måtte lämna sin medverkan härtill och även utbedja sig landsorganisationens medverkan. På detta fick jag ett, såsom jag tyckte, onödigt snävt svar. Herr Möller sade, att jag hade vänt mig till fel person, ty om jag trodde, att han skulle tjänstgöra som lönedepressare, hade jag misstagit mig. Så allvarligt som detta spörsmål nu blivit, kan jag knappast tro, att jag skulle få samma svar, om jag bleve i tillfälle att ännu en gång vända mig till herr Möller med en sådan vädjan. Under alla förhållanden hoppas jag, att om jag riktar denna vädjan till statsministern, jag inte får ett sådant svar.

Hans excellens herr statsministern **Hansson**: Herr Skoglund har ju berört delvis andra förhållanden än interpellanten. Jag förstår, att det varit herr Lithanders kvicka sätt att handla, som gjort att interpellationen fått den formulering den fått, och jag kan endast beklaga, att herr Lithander inte använde Gärdet för det ändamål, vartill han ansåg det lämpligt. I så fall hade interpellationen antagligen blivit mera genomtänkt och kunnat bilda utgångspunkt för en diskussion i det ämne, som interpellantens fråga avser.

I anledning av herr Skoglunds anförande vill jag endast säga, att jag under senare år iakttagit, att man vid avtalsförhandlingar börjat beakta just ifrågasvarande förhållanden, och jag har i min portfölj ett par avtal, där det särskilt uppmärksammas att för byggnadsarbeten på landsbygden andra priser måste tillämpas än för avtalsområdet i allmänhet. Jag tror, att detta är en riktig väg, och jag hoppas, att de olika parterna fortsätta på den vägen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 7.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 68, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 74, angående disponerande av avkastningen av statens hästavefsfond; och

nr 75, angående avskrivning av räntor å köpeskillingen för viss försäljningslott från Näs kungsgård i Kopparbergs län;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 76, med förslag till lotteriförordning; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 77, angående befrielse för förre vaktmästaren S. O. Gustafsson och dödsboet efter förre vaktmästaren E. D. Ottersten från viss ersättningskyldighet; och

nr 78, angående beredande av täckning för vissa vid Livregementet till häst förskingrade medel.

§ 8.

Föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 5—7 samt andra lagutskottets utlåtande nr 5.

§ 9.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackordsuppgörelser i fråga om kronans fordringar för försålda kronoegendomar;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss åt lotsverket upplåten mark vid Halmstads lotsplats;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa ändringar i lagen den 13 maj 1932 (nr 107) om häradsallmänningar; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av renbeteslanden.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag under försvarsdepartementet till kapitalinvesteringar i vissa fonder.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag under försvarsdepartementet till kapitalinvesteringar i vissa fonder.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. förvärv
av vissa
markområden
för utvidg-
ning av
Järvafältet.*

Punkten 6, angående förvärv av vissa markområden för utvidgning av Järvafältet.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr Lundqvist: Herr talman! Vid denna punkt finnes fogad en blank reservation av herr von Heland. Efter samtal med honom tror jag mig veta, att anledningen till denna reservation är att han hyser starkt tvivelsmål om, huruvida statsmakterna äro inne på rätta vägar efter det beslut, som fattades vid 1936 års riksdag om förläggning till Järvafältet inte bara av garnisons-trupperna i Stockholm utan även av Svea flygflottilj. Såsom åtminstone de flesta av kammarens ledamöter måhända erinra sig, har jag redan tidigare tillåtit mig att föra denna fråga på tal. Jag väddade bl. a. i en interpellation vid 1937 års riksdag till den förutvarande departementschefen att upptaga hithörande frågor till förnyat övervägande. Jag siktade då närmast på en ändrad förläggning av Svea flygflottilj. Dåvarande försvarsministern var emellertid inte benägen att överhuvud taget upptaga denna fråga till något förnyat övervägande, helt enkelt av det skälet att riksdagen så sent som 1936 hade fattat beslut i ärendet.

Jag förstår, herr talman, naturligtvis fuller väl, att det för riksdagen, liksom för varje annan institution eller för den enskilde, är rätt motbudande att behöva ändra mening och erkänna, att ett misstag har blivit begånget. Men om man blir övertygad om — och i varje fall har jag själv här blivit det — att ett misstag skett, förefaller det mig vara riktigare att erkänna detta och söka rätta misstaget, innan det är för sent. Jag för min del har den bestämda uppfattningen, dels på grund av den lokala kännedom, som jag helt naturligt har beträffande de områden, som här komma i fråga, och dels på grund av de uttalanden, som ha gjorts från militärt håll, att den lösning, som 1936 års beslut innebär, icke för framtiden kan komma att te sig tillfredsställande.

Det är alldeles självfallet, att de utvidgningar av Järvaområdet, som nu föreslås åt såväl norr som åt öster — en utvidgning i den senare riktningen har ju hela tiden varit planerad — i och för sig innebära förbättringar av den lösning, som kom till stånd 1936. Jag tillåter mig emellertid alltjämt att starkt betvivla, att vi trots dessa kompletteringar skola kunna komma fram till en fullgod lösning av frågan. Det hälftenbruk av Järvafältet, som måste komma att äga rum mellan å ena sidan flygvapnet och å andra sidan mark-trupperna, kommer enligt min mening icke att göra det möjligt att använda området såsom övningsfält i den utsträckning, som man avsett med detsamma. Jag tillåter mig därför, då det väl ändå inte kan anses vara för sent att nu sätta i gång en omprövning av frågan, och för att inte lämna något tillfälle oförsökt att även nu rikta en vädjan till den nye innehavaren av försvarsministerposten, att han, innan vi hunnit lägga ner alltför mycket pengar på en ytterligare utflyttning av trupper till Järvafältet på sätt som är bestämt, ville utan dröjsmål ta upp frågan till ett nytt och närmare övervägande, och att han ett kommande år ville föreslå riksdagen de justeringar utav 1936 års beslut, som han kan finna påkallade.

Jag har, herr talman, intet yrkande utan ber endast att få rikta denna vädjan till herr statsrådet.

Ang. förvärv av vissa markområden för utvidgning av Järvafältet. (Forts.)

Herr andre vice talmannen **Magnusson**: Herr talman! Här föreligger en gammal fråga, som nu äntligen skulle stå inför sin lösning. De invändningar, som herr Lundqvist riktade emot den föreslagna lösningen, äro inte heller nya utan ha även tidigare varit hörda, varom herr Lundqvist också erinrade.

Frågan om Stockholmsgarnisonens utflyttning från de nuvarande förläggningarna till Järvafältet var föremål för en mycket ingående prövning i 1930 års försvarskommission. Alla de invändningar, som här i dag anförts ifrån herr Lundqvists sida, berördes i kommissionen och framfördes ännu utförligare av herr von Heland i statsutskottet. Jag förmodar också, att han nu framställer dem i första kammaren. Invändningarna framfördes som sagt i försvarskommissionen och prövades där ganska ingående.

Man har nu gjort gällande, att Järvafältet ligger så nära inpå Stockholm, att i och med den starka ökning, som inträtt uti Stockholmsrayonens befolkningssiffra, och i och med den allt livligare bebyggelsen i stadens utkanter Järvafältet snart skulle komma att visa sig behövt för Stockholms stads utvidgning åt detta håll. Det är emellertid sörjt för att träden inte skola växa in i himmelen. Detta gäller även i fråga om städernas utveckling. Såvida nu inte en orimligt stor del av Sveriges befolkning skulle bosätta sig i huvudstaden eller dess omedelbara närhet, får man väl räkna med, att den synnerligen starka inflyttning till Stockholm och dess omgivningar, som ägt rum under de senaste årtiondena och kanske mest under det allra senaste, snart skall ha nått sin kulmen, och att följaktligen samma starka ökning i behovet av bostadsutrymmen i Stockholms omgivningar inte skall komma att föreligga även i framtiden.

Vad så beträffar den här närmast föreliggande frågan, nämligen frågan om Stockholmsgarnisonens utflyttning till Järvafältet, så har man ju skjutit på den undan för undan, så att mycket menliga verkningar uppstått såväl för själva övningarna som ock för garnisonens trevnad. Det skulle därför enligt min mening vara synnerligen olyckligt med ett nytt uppskov med frågans lösning. De nuvarande kasernerna, om jag undantar Livregementets till häst, äro ju synnerligen omoderna och med hänsyn till nutida fordringar allt annat än tillfredsställande. Därjämte är emellertid utrymmet för övningar på Ladugårdsgården alldeles otillräckligt. Vid övningar av fältmässig beskaffenhet måste trupperna förflytta sig den långa vägen från Östermalm till Järvafältet. Detta tar bort orimligt mycken tid, en tid som bättre skulle kunna användas för övningar. Vidare uppstår härigenom en utomordentligt stark förslitning av en hel del materiel, varjämte förläggningsförhållandena ute på Järvafältet för närvarande äro i hög grad otillfredsställande. Skall man kunna tänka sig en ändring till det bättre i dessa avseenden, som är av någon betydelse, kan det inte bli fråga om att förhindra vare sig utflyttningen till Järvafältet av Livregementet till häst eller den komplettering av fältet, som nu föreslås. Närmast tänker väl reservanten och hr Lundqvist på ett förvärv av nya och längre bort från Stockholm liggande övningsområden och en förläggning till dessa av erforderliga kaserner. Ett bifall till ett dylikt förslag skulle emellertid bl. a. medföra att den militära bebyggelse, som redan ägt rum på Järvafältet, måste slopas. Är detta fallet rör sig det hela sannerligen inte om ett uppskov på bara ett eller två år utan om ett uppskov på ett tiotal år. Så länge kan man emellertid omöjligen vänta med utflyttningen från de nuvarande förläggningarna, detta inte blott med hänsyn till truppernas trevnad och själva övningsförhållandena utan även med hänsyn till det mycket aktuella tombehovet för Stockholms stads vidkommande. Inte minst denna senare omständighet gör en utflyttning högeligen önskvärd. Jag vet, att de som syssla med försäljningen av statens tomter — nämligen Djurgårds-

Ang. förvärv av vissa markområden för utvidgning av Järvafältet. (Forts.)
kommissionen — kunna intyga, att man numera kommit därhän, att ett vidare utnyttjande av Gärdet genom försäljning av tomter inte kan ske med mindre än att Stockholmsgarnisonen förflyttas, och de områden, som nu äro bebyggda med kaserner, friläggas. Inte minst gäller detta i fråga om Svea artilleriregemente. Vi veta ju alla, att tompriserna i Stockholm sprungit upp till en höjd, som inte ur någon synpunkt kan anses tillfredsställande, om icke ur den synpunkten att staten kan få överbetalt för vad den har att sälja. Vi ha emellertid här, då tomterna bli alldeles för dyra, att göra med en ur det allmännas synpunkt inte särdeles önskvärd utveckling. Man har också och framför allt gjort gällande, att det skulle vara olämpligt och onödigt att flytta ut Livregementet till häst, då detta regementes kaserner äro nyare och mera moderna än till exempel Svea artilleriregementes, och att dess förläggning till Tegelhagsområdet därför skulle vara olämplig. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet, att det under alla omständigheter behövs ett garnisonskompani här i Stockholm och att detta kompani måste vara av den storleksordningen att det fullt ut kommer att ta i anspråk de kaserner, som nu användas av Livregementet till häst. Den kasernen kommer sålunda till full användning.

Vad slutligen beträffar den fråga, som herr Lundqvist också var inne på, nämligen att Järvafältet, sedan man i dess mitt anlagt ett flygfält, skulle vara, efter vad man sagt, om inte direkt odugligt så dock i vart fall mycket olämpligt som övningsfält för andra vapenslag än flyget, så är detta också en fråga, som varit föremål för mycket ingående diskussioner inom försvarskommissionen. Om jag inte alldeles missminner mig var den också föremål för särskild diskussion inom det särskilda utskottet vid 1936 års riksdag. På den direkta fråga, som i försvarskommissionen riktades till militära fackmän, hurvida några olägenheter kunde förväntas uppkomma genom en förläggning av flyg till mitten av fältet, exempelvis vid artilleriskjutningar och dylikt, svarade vederbörande — och jag tror, att det finns fog för ett sådant svar — att man väl finge förutsätta så mycken samverkan och så mycket tillmötesgående mellan de olika till Järvafältet förlagda truppförbanden, att övningar av olika slag skulle kunna ordnas på sådana tider, att några svårare sammanstötningar mellan de olika vapenslagen eller några större olägenheter inte skulle behöva uppstå. Man har exempelvis också gjort gällande, att skarpskjutning med artilleri skulle omöjliggöras genom en förläggning av flyg till Järvafältet. Vi få emellertid komma ihåg, att artilleriet ingalunda skjuter varje dag, utan att skarpskjutningar förekomma endast ett tiotal dagar om året, och att de flesta skarpskjutningarna försiggå på Marma skjutfält samt att projektilbana över väg väl kan tillåtas. Några större olägenheter torde alltså inte behöva vara förenade med en förläggning av flyg till Järvafältet.

Sådana förhållandena nu äro tror jag, att man med ganska stort lugn kan biträda förslaget om Stockholmsgarnisonens förflyttning till Järvafältet. Som jag redan i början av mitt anförande framhöll, skulle ett uppskov nu med frågans lösning komma att medföra mycket avsevärda olägenheter, detta inte bara ur övningsynpunkt och ur synpunkten av den trivsel, som den till övning inkallade personalen bör ha rätt att känna, utan även med hänsyn till nödvändigheten av att man uti Stockholms närhet kan utnyttja befintliga tomtområden.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundqvist: Herr talman! Att Järvafältet i och för sig kan anses vara en utomordentligt lämplig plats för Stockholmsgarnisonens trupper är jag den första att erkänna. Jag har heller aldrig satt i fråga annat.

Ang. förvärv av vissa markområden för utvidgning av Järvafältet. (Forts.)

Hela detta spörsmål har emellertid kommit i ett helt nytt läge, sedan man beslutat att till fältets mitt eller till Barkarby förlägga Svea flygflottiljs övningsfält. Nu säger herr andre vice talmannen, att den här frågan mycket ingående prövades inom 1930 års försvarskommission. Därom är jag naturligtvis också övertygad, men, herr talman, det har ju dock hänt åtskilligt även på det militära området sedan 1930, ja, till och med sedan 1936. Att man tydligen numera allmänt anser, att en utökning av Järvafältet är nödvändig, framgår ju också av det förslag, som vi nu behandla, nämligen förslaget om inköp av ett icke oväsentligt område norr om det gamla ursprungliga Järvafältet. Denna utvidgning motiveras med den ökning i artilleriets skottvidd, som kännetecknat de senaste årens utveckling på området.

Jag hade för min del inte tänkt mig, att om man tog upp till ett närmare övervägande frågan, huruvida den redan beslutade förläggningen av de olika regementena vore den i alla avseenden riktigaste, detta skulle vara liktydigt med ett uppskov med hela frågan om Stockholmsgarnisonens utflyttning till Järvafältet. Denna utflyttning skall ju ske etappvis. En del regementen torde också utan olägenhet kunna förläggas till de platser, som man tidigare avsett för dem. Det skulle emellertid kunna bli till förmån för hela frågans lösning, om en del av de regementen, som inte kommit i fråga till utflyttning under den närmaste tiden, skulle kunna förläggas litet längre bort, så att man på det sättet skulle kunna få större utrymmen de olika förläggningsplatserna emellan. Jag har själv inte på något sätt uttalat några tvivel i fråga om lämpligheten av en förläggning av Livregementet till häst till den föreslagna nya platsen. Kritiken i det avseendet har ju framkommit inte minst från visst militärt håll, men de militära myndigheterna synas nu ha fallit tillbaka på det gamla förslaget. De farhågor, som jag kanske något oförsiktigt — det medger jag gärna — tillåtit mig uttala i fråga om lämpligheten av de beslut, som vi härvidlag fattat, delas dock, enligt vad som framgår av tillgängliga handlingar, av åtskilliga av de ansvariga militära myndigheterna. Jag behöver sålunda bara erinra om arméfördelningschefens mycket starka betänkligheter mot kombinationen av flygets och marktruppernas förläggning därute. Det är mycket möjligt att vi redan kommit så långt att det inte finns någon återvändo. Vågar jag tolka herr andre vice talmannens uttalande på det sättet? Det är också möjligt, att herr andre vice talmannen får rätt och att vi inte komma att ångra det beslut som nu kommer att fattas. Jag har emellertid personligen inte kunnat övertygas om riktigheten av denna tankegång, och om inte mitt uttalande här kan ha annan verkan, så må det dock stå som ett sista ärligt försök från min sida att förhindra en utveckling, som jag själv tror i en framtid kommer att betecknas såsom varande olycklig.

Herr andre vice talmannen **Magnusson**: Herr talman! Endast några repliker. Det är ju oss ingalunda obekant att det hänt åtskilligt sedan 1936 på det militära området, och ej heller att frågan om inköp av Tegelhagsområdet diskuterats i militära kretsar både 1936 och tidigare, detta senare inte minst med hänsyn till nödvändigheten av att ge förläggningen till Järvafältet en sådan spridning, att man i möjligaste mån minskade verkan av bombanfall. En sådan spridning kan man emellertid mycket bra vinna även på det nuvarande Järvafältet och man kan således redan nu även ur denna synpunkt få till stånd en fullt tillfredsställande förläggning där ute.

Herr Lundqvist menade, att ett uppskov inte skulle behöva bli av något längre eller allvarligare slag. Jag frågade honom då: skall ett uppskov ha någon mening, måste det väl gå ut på att man skall få fram ett förslag om ändrade förläggningsplatser. I det avseendet svarar nu herr Lundqvist, att

Ang. förvärv av vissa markområden för utvidgning av Järvafältet. (Forts.) det hela endast behöver betyda, att man förlägger regementena litet längre bort än man först tänkt sig. Ja, herr Lundqvist, det där är ett mycket svävande uttalande. Det skulle verkligen vara intressant att få något mera bestämt besked. Jag förmodar emellertid, att det är fråga om en plats, som man inte tar reda på så där på ögonblicket. Därmed är också faran för ett verkligt långt uppskov given, ett uppskov, som ur flera synpunkter skulle kunna bli mycket olyckligt.

Herr Lundqvist: Herr talman! Endast ett ord i anledning av den sista direkta frågan från herr andre vice talmannen om var jag menade att förläggningen skulle ske.

Min vädjan till den nuvarande departementschefen innebär, att frågan skulle bli föremål för överväganden på sådant håll, där man har större förutsättningar än en enskild riksdagsman att bedöma saken. Men därom råder ingen tvekan, såvitt jag kunnat läsa rätt i handlingarna i målet, att platsen, som jag sade, måste förläggas längre norrut. Herr andre vice talmannen vet säkerligen, var gränsen går för Järvafältet efter det beslut, som här om ett par minuter kommer att fattas. Min mening är alltså — och den meningen ha även andra uttalat, såsom framgår av handlingarna — att vi böra sträcka oss ytterligare längre norrut. Hur pass långt det skall bli, det vågar jag ej, herr talman, utan att ha haft närmare möjlighet till bedömande uttala mig om.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag under handelsdepartementet till kapitalinvesteringar i vissa fonder.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till utrustning av nybyggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska högskola blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

*Ang. ändring
i vissa delar
av lagen om
expropriation
m. m.*

Därvid yttrade

Herr **Holmbäck**: Herr talman! Det är icke på något sätt min avsikt att söka väcka kritik mot det lagförslag, som här är framlagt. Jag anser för min del det synnerligen fördelaktigt, att de bestämmelser, som nu äro föreslagna, komma att införlivas med den svenska rättsordningen.

Utskottet säger emellertid i sitt utlåtande, som kammarens ledamöter känna till, följande: »I den promemoria, som i huvudsakliga delar ligger till grund för propositionen, har framhållits, att de ifrågasatta nya bestämmelserna i den allmänna expropriationslagen på grund av hänvisningar i vissa andra lagar skulle bli tillämpliga även vid expropriation enligt dessa. Bland de lagar, som på sådant sätt skulle beröras av de föreslagna ändringarna, har nämnts lagen den 24 juli 1903 angående skyddsskogar. I anledning härav må erinras, att denna lag numera är upphävd och att de vid upphävandet meddelade övergångsbestämmelserna torde sakna betydelse i förevarande sammanhang.»

Vad utskottet här vill göra gällande är alltså, att man vid utarbetandet av de nya bestämmelserna icke på en viss punkt behärskat den lagstiftning, som gällt förut. I själva verket var detsamma förhållandet också vid en skogsfråga i fjol. Det har hittills gällt en lag av den 5 juni 1909 angående husbehovsskogar inom vissa områden. Den lagen upphävdes i fjol genom en särskild lag av den 17 juni 1938 om ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 10 juni 1932 om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. De skogar, som omförmäldes i lagen om husbehovsskogar, lade man därvid in under lagen angående skogar inom lappmarken. Men trots detta står i 2 § av den centrala skogsvårdslagen av 1923 kvar det stadgandet, att skogsvårdslagen icke gäller för de skogar, på vilka lagen om husbehovsskogar är tillämplig — alltså den lag, som faktiskt icke finnes mera.

Att det förekommer sådana inkonsekvenser i lagstiftningen har sin orsak i att den sociala utvecklingen i landet överhuvud taget har tvungit fram en mycket snabb lagstiftning. Man kan — jag har gjort det vid mer än ett tillfälle — leta fram ställen, i vilka det visar sig, att man icke helt och hållet behärskat det system, över vilket man skulle lagstifta. Det hände t. ex. för några år sedan — det är kanske det mest slående exemplet — ett en utomordentligt auktoritativ juristkommitté i motiveringen till en av de mest centrala lagar, som kommit till under de sista åren, på två ställen såsom gällande lag citerade ett lagstadgande i en lydelse, som kommittén själv hade varit med om att förändra.

Ang. ändring i vissa delar av lagen om expropriation m. m. (Forts.)

Att emellertid på grund av dylika omständigheter försöka fördröja lagstiftningsarbetet vore icke riktigt. Man får snarare vara tacksam för att det går så bra som det faktiskt går, trots att lagstiftningen måste ske så snabbt. Men vad just angår skogsvårdslagstiftningen, har vad andra lagutskottet påpekat i år och det fel, som gjordes i följ, kanske även visat upp, att skogsvårdslagstiftningen är relativt överskådlig. Det har varit klagomål däröver under många år. Redan på 1870- och 1880-talen var det samma förhållande. Och det är fortfarande enahanda, trots att under de sista åren skett omfattande och god lagstiftning på skogsrättens område.

Därför skall jag, med herr talmannens benägna tillstånd, i detta sammanhang rikta en liten hemställan till jordbruksministern, huruvida han icke vill låta det arbete på skogsrättens område, som ägt rum, följas av någon handbok, som innehåller de gällande skogsvårdsrättsliga lagarna. En sådan skulle säkerligen med ganska liten möda kunna utarbetas av någon av de personer, som under de senaste åren nu ha gjort så värdefulla insatser i den svenska skogsrättens utveckling. Finge man en sådan handbok, skulle praktikens män på detta område säkerligen vara utomordentligt tacksamma.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

*Ang. viss
ändring i
grunderna för
erhållande av
blindhets-
ersättning.*

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande grunder för erhållande av blindhetsersättning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 329, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Nordström* i Kramfors *m. fl.* hemställt, att riksdagen för sin del ville besluta sådana ändrade grunder för erhållande av blindhetsersättning, att vissa i motionen angivna synpunkter vunne beaktande.

I motionen hade motionärerna bland annat framhållit, att den som blivit blind efter fyllda 60 år vore undantagen från blindhetsersättning, men att detta av anförda skäl inte kunde betraktas som rättvist.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Nordström* i Kramfors: Herr talman! Jag vill uttala min tacksamhet till utskottet för den tämligen ingående behandling, som det givit åt förevarande motion. Tyvärr sträcker sig denna tacksamhet icke längre från min sida. Ty jag måste säga, att det resultat utskottet kommit till icke överensstämmer med de principiella synpunkter, som utskottet faktiskt har gjort sig till tolk för. Jag har nämligen den uppfattningen, att utskottets uttalanden överensstämmer med den mening, som jag har framfört i motionen. Därför anser jag också, att utskottet bort komma till det resultatet, att det yrkat bifall till föreliggande motion.

Det är speciellt två anmärkningar mot den nu gällande förordningen om blindhetsersättning, som jag velat framhålla. Det är för det första den spricka, som finnes i gällande praxis, att å ena sidan pensionsstyrelsen betraktar en människa med syn, som är nedsatt till $\frac{1}{100}$, såsom helt oförmögen till arbete, men att å andra sidan lagbestämmelserna stipulera, att man skall hava synförmågan nedsatt ända till $\frac{2}{100}$ för att kunna få blindhetsersättning. Jag

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)
anser detta vara saker och ting, som strida mot varandra. När pensionsstyrelsen är av den meningen, att en människa, som icke har mera syn än $\frac{6}{100}$, är varaktigt oförmögen till arbete, då anser jag, att rättvisan krävt, att dessa människor också skulle hava fått den blindhetsersättning, som staten tillerkänt de blinda.

Man har såsom motiv för denna bestämmelse om ledsyn framför allt pekat på — och det har även gjorts i det material utskottet åberopat — att de, som ha ledsyn — alltså även dessa som ha synen nedsatt till mellan $\frac{2}{100}$ och $\frac{6}{100}$, vilket räknas som ledsyn — skulle ha en annan inställning till livet och förhållandena omkring sig och därför borde vara undantagna från blindhetsersättning. Det skulle alltså vara en tyngre lott att vara helt blind. Jag vill naturligtvis ej bestrida, att lotten för de helt blinda är tyngre än för dem, som ha ledsyn. Men när riksdagen behandlade denna fråga 1934, fastställde riksdagen, att blindhetsersättningen icke skulle utgå efter någon behovsprincip utan skulle vara en lytesersättning, alltså ett vederlag för nedsatt arbetsförmåga. Detta är den av riksdagen antagna principiella grundlinjen för blindhetsersättningens utgivande.

Alltså: Blindhetsersättningen är en lytesersättning för nedsatt arbetsförmåga. När så är förhållandet, anser jag, att man icke behöver diskutera, huruvida den, som har $\frac{4}{100}$, $\frac{5}{100}$ eller $\frac{6}{100}$ synförmåga, också har sin arbetsförmåga så nedsatt, att han vore i behov av denna blindhetsersättning.

Denna spricka i lagstiftningen har jag ansett vara sådan, att utskottet bort komma till ett annat yrkande än det som här förefinnes.

Den andra frågan är kanske i ännu högre grad upprörande. Man har i lag fastställt vissa undantag från rätten att erhålla blindhetsersättning. Om man har blivit helt blind eller om synförmågan nedgått under $\frac{2}{100}$ efter 60 år, är man undantagen från denna ersättning. Jag anser det särskilt upprörande, att en människa, bara för att hon råkat fylla 60 år innan hon blivit blind, skall vara undantagen från ersättning från staten. Det finnes väl ingen, som kan hävda, att en människa, som blir blind efter 60 år, har större förutsättningar att slå sig fram i livet än den, som blir det i yngre år. Därför finnes det icke några som helst sakliga motiv, varför dessa människor skola vara undantagna från rätten att erhålla blindhetsersättning.

Jag tror också, att detta är sådana saker, som ett tämligen stort antal av kammarens ledamöter är redo att erkänna. Frågan om förändring av denna åldersgräns har också flera gånger varit före inför riksdagen men tyvärr icke lett till något resultat. Jag anser, att speciellt denna fråga icke bör skjutas på framtiden på de svaga skäl, som utskottet faktiskt anför och som även tidigare framförts, detta skäl, att *den svenska staten ej har råd* att giva de 2,330 människor, som det är fråga om, blindhetsersättning. Detta skulle ju vara det bärande motivet för att man icke skulle få in sextioåringarna. Jag anser, att det motivet icke är värdigt den svenska demokratien. Enligt den utredning, som förebragts, är det 2,330 människor, som här skulle komma i fråga. Det gäller alltså en summa på omkring 1,200,000 kronor om året enligt nuvarande bestämmelser. Jag anser, att det är en fläck, som riksdagen snarast bör tvätta bort.

Jag tror också, att det finnes en utbredd mening i kammaren, att man redan nu skulle kunna gå till beslut i denna fråga. Jag är visserligen glad åt, att utskottet i sitt utlåtande säger, att vid frågans blivande prövning måste enligt utskottets mening hänsyn tagas även till dessa förhållanden. Utskottet hoppas alltså på den kommande utredningen och det förslag, som eventuellt kommer i anledning av denna utredning, och det tänker sig således, att dessa frågor skola komma att regleras i en eventuell ny förordning.

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)

Utskottet hänvisar också till att socialvårdskommittén skulle kunna upptaga dessa frågor till behandling. Det är ju ändå att skjuta frågorna tämligen långt fram i tiden. Jag känner alls icke till, när socialvårdskommittén kan vara färdig med sin utredning, men i varje fall torde det dröja åtskilliga år ännu.

Därför skulle jag vilja till kammaren i dag framställa ett yrkande, att speciellt undantaget i fråga om sextioåringarna skall bortopereras ur den nuvarande förordningen. Jag skall sålunda be att få framföra det yrkandet, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 2 § i kungl. förordningen den 20 april 1934 (nr 105) om blindhetsersättning skall erhålla följande ändrade lydelse:

»Från rätt till blindhetsersättning äro undantagna

a) utländsk — — — skolpliktig;

d) = nuvarande e)

e) = nuvarande f)

f) = nuvarande g)

g) = nuvarande h)

h) = nuvarande i)

i) = nuvarande k)

k) = nuvarande l) — — — honom utgå.

Från rätt till blindhetsersättning må för viss tid uteslutas:

a) den som — — — i riket mantalsskriven.»

Jag skulle varmt hoppas, att riksdagen för sin del ville antaga detta yrkande redan nu.

Herr Wallén: Herr talman! För det yrkande, som herr Nordström ställde och vilket i realiteten icke betyder någon annan ändring än att från undantagen från rätten till blindhetsersättning utgår bestämmelsen om dem, som fyllt 60 år, när blindheten inträdde, torde det icke behövas mycken vidare motivering. Utskottet självt har ju uttalat sin sympati därför och hänvisar även till socialvårdskommittén. Det är naturligtvis en möjlighet att gå den vägen. Men efter mitt sätt att se, finnes det ingen skäl原因 anledning att skjuta på saken och därigenom åstadkomma, att de gamla, som icke bara ha den oerhörda bördan att vara blinda utan dessutom ha andra ålderdomskrämpor och ålderdomen själv att bära på, skola ställas i särklass och i sämre klass än de yngre.

Jag för min del, herr talman, tvekar därför ej att instämma med herr Nordström och yrka bifall till hans förslag. Jag gör det så mycket hellre, som den ekonomiska sidan torde spela mycket liten roll. Svenska folket har råd att giva rättvisa åt de blinda gamla och att för ändamålet anslå en miljon till. Det kan göra det så mycket mera, som det lilla belopp det rör sig om säkerligen icke går till lyxvaror eller dyrbara resor i utlandet. Dessa pengar torde med sannolikhet stanna kvar i Sverige och användas till kläder och föda samt därigenom också giva arbete och utkomst åt andra svenskar.

Herr talman! Jag kan icke se något skäl, som talar mot ett bifall till herr Nordströms yrkande. Jag ber att få vädja till kammarens ledamöter att i känsla för social rättvisa samt också i känsla för vad de gamla blinda känna och tänka rösta för detta yrkande.

Häruti instämde herr *Karlsson* i Grängesberg.

Fru Nordgren: Herr talman! Vid denna frågas behandling i utskottet uttalade jag mycket starka sympatier för motionen, särskilt för den del av densamma vari hemställdes, att blindhetsersättning skulle utgå även till dem, som blivit blinda efter fyllda 60 år. Ehuruval det ingalunda är riktigt, vad

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)
som anföres i motionen, att dessa personer uteslutande äro hänvisade till fattigvården — det är ju tvärtom så, att de i likhet med andra invalider komma i åtnjutande av folkpension och även tilläggs-pension om deras ekonomiska ställning är sådan — måste man ändå säga sig att blindheten är ett lyte, som medför en sådan hjälplöshet, att det mycket väl kan vara motiverat att även dessa gamla, som blivit blinda efter 60 år, få blindhetsersättning. Skälet varför jag, trots att jag varmt sympatiserar med motionens syfte, icke reserverat mig, utan biträtt utskottets avslagsyrkande, är, att jag vid närmare granskning av denna fråga fann, att ett bifall till motionen skulle föranleda en ganska avsevärd höjning av anslaget till blindhetsersättningen, en höjning — vid ett hastigt överslag — på icke mindre än 1,165,000 kronor. Då hela det nu utgående blindhetsersättningsanslaget endast belöper sig till c:a 1,600,000 kronor, skulle det alltså bli nära nog en fördubbling därav. Att utan vidare föreslå riksdagen att gå med på en sådan höjning av anslaget ansåg jag mig i varje fall icke kunna göra, detta så mycket mindre som frågan om ändringar i blindhetsersättningen varit föremål för utredning och föranlett förslag som f. n. vilar hos Kungl. Maj:t. Det är visserligen riktigt att pensionsstyrelsens förslag i ärendet icke berör frågan om ett utsträckande av blindhetsersättningen, men detta torde inte utesluta möjligheten av att man i samband med en eventuell ändring av blindhetsbestämmelserna kan taga upp även detta spörsmål. Jag kan icke fatta annat än att det kan ingå i det uppdrag, socialvårds-kommittén har fått.

Nu säger herr Nordström i Kramfors att det kan dröja många år innan socialvårds-kommittén blir färdig med sitt arbete. Ja, det är naturligtvis riktigt att ett så vittomfattande utredningsarbete, som det nämnda kommitté fått sig förelagt, kan komma att taga lång tid, men jag kan icke se något hinder, varför icke kommittén i samband med granskningen av pensionsstyrelsens förslag eventuellt kan taga upp även denna fråga till utredning samt framkomma med de förslag till en eventuell utsträckning av rätten till blindhetsersättning, som kunna befinnas nödiga.

Även med risk att bli ansedd såsom mera hårdhärtad än herrar Wallén och Nordström i Kramfors, kan jag, som sagt, av skäl jag anført, icke vara beredd att gå in för ett bifall till motionen. Jag försäkrar, att jag är mycket varmt intresserad av denna fråga, och kommer att i min ringa mån söka bidra till en eventuell lösning till det bättre, när det gäller dessa blinda.

Till slut vill jag gent emot herr Nordström i Kramfors säga, att det icke är 1939 års lagutskott, som angivit ekonomiska skäl för avslag. Det var i 1933 års utskottsbetänkande, som man gjorde detta, men sedan den tiden har riksdagen som bekant blivit betydligt mera generös när det gäller anslag till sociala ändamål och ser icke i samma grad till det ekonomiska som tidigare.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wallén: Herr talman! Jag greps i början av ren förtvivlan, när jag fick höra att fru Nordgren gick emot detta förslag, men det var bara i början, ty sedan ändrade hon sig ju och förklarade, att hon i socialvårds-kommittén skulle ställa sig sympatisk till frågan. Då jag också råkar tillhöra denna kommitté, försäkrar jag, att även jag skall göra det, men det är ingen anledning, varför man av rent formalistiska skäl skall skjuta på frågan. Om vi båda äro överens — och jag hoppas alla andra här i kammaren ha samma inställning — borde det åtminstone gå att få en stark minoritet för en lösning på den linjen. Men om vi äro på det klara med att vi vilja gå den linjen och äro överens därom, varför skola vi då yrka avslag?

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)
Vi äro ju överens om att dessa c:a 500,000, som det i verkligheten gäller — ej 1,000,000 kronor — ekonomiskt icke kunna spela någon avgörande roll.

Kammaren har vid vissa tillfällen visat gott hjärta, då det gällt större belopp och då det gällt frågor, som icke berört oss så direkt som denna. Här gäller det ju *svenska* medborgare i värsta armod — till den kategorien måste väl ändå de blinda räknas. Skulle vi icke då kunna vara överens om att med varm hand och på rak arm rösta för detta, så mycket mer som en utredning icke kan ha något att tillägga i sak. En utredning skulle endast gå ut på ett konstaterande av antalet av dem, som skola erhålla ersättning, ingenting annat. Här gäller det endast att skipa rättvisa åt de gamla, som efter 60 år blivit blinda. Jag tycker icke att det vore den svenska riksdagen värdigt att av formalistiska grunder avböja förslaget.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman!

Herr **Olovson** i Västerås: Herrar Nordström i Kramfors och Wallén behöva icke så energiskt söka övertyga oss i utskottet om behovet av att förbättra de blindas ställning. Jag kan på rak arm åtaga mig att motivera det behovet, lika bra, kanske bättre, än herrar Nordström i Kramfors och Wallén. Det är ju heller icke om de blindas behov, som tvisten här rör sig, utan det är fråga om på vilket sätt man skall gå fram. Vidare är det fråga om, huruvida man icke bör taga vederbörlig hänsyn jämväl till andra medborgare, som befinna sig i samma hjälplösa läge som de blinda.

Motionären har framfört den meningen, att blindhetsersättning bör utgå även till vad han kallar halvblinda. Nu går ju gränsen, där ledsynen slutar och den fullständiga blindheten tar vid. Blindhetsersättningen har ju utgått såsom ett hjälplöshetsbidrag till dessa arma människor, som icke kunna reda sig själva. Nu menar motionären, att man skulle utsträcka blindhetsersättningen, så att den skulle utgå även till halvblinda, och vidare yrkar han, att de, som bli blinda efter 60 år, också skulle komma i åtnjutande av blindhetsersättning.

För min del har jag ingenting att erinra mot, om man försöker komma fram till en sådan ordning, men som saken nu ligger till, måste vi göra klart för oss vad som skulle kunna inträffa, om vi gå den väg som föreslagits i motionen. Låt oss säga, att vi ha två personer i lägsta dyrortsgrupp, i gruppen 1. Den blinde och, enligt herr Nordströms i Kramfors mening, även den halvblinde, skulle då få 500 kronor. Det är icke för mycket enligt min mening, det är för litet. Men den som sitter lam och icke kan röra vare sig hand eller fot, han skall alltså få nöja sig med de 250 kronorna i pensions-tillägg. Det är denna olikhet i behandlingen av de hjälplösa, som jag för min del icke har kunnat vara med om. Däremot skall jag, när saken är utredd, vara med bland dem som vilja gå längst för att hjälpa alla de hjälplösa.

Nu ligger det ju till så, att riksdagen 1937 begärde en utredning. Denna utredning är verkställd av pensionsstyrelsen och framlades någon gång i december månad förra året. Vidare har socialvårdskommittén fått i uppdrag att företaga en översyn av alla dessa sociallagstiftningsärenden, som syfta till stöd åt de behövande. Då förefaller det mig vara fullkomligt oriktigt att vi föregripa hela denna utredning genom att nu på rak arm besluta en höjning på en punkt, varigenom behandlingen av andra hjälplösa skulle komma att framstå såsom så mycket mera hårdhärtad.

Till detta vill jag endast lägga, att motionären icke har framställt något yrkande i motionen, som överhuvud taget kan ställas under proposition. Han har framlagt ett förslag till lagändring inför kammaren, men endast han

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)
själv och högst få av kammarens ledamöter ha tagit närmare del av förslaget. Jag måste fråga mig: är andra kammaren beredd att på detta lättvindiga sätt företaga en lagändring? Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nordström i Kramfors: Herr Olovson i Västerås får ursäktas om det finnes andra än han och hans parti — om han nu talade å partiets vägnar också — som ha känsla för de blinda och som veta hur stark motiveringen är för de förslag, jag framlagt i motionen. För mitt eget vidkommande förmenar jag mig ha rätt att hävda den uppfattningen, att de blinda redan nu borde kunna hjälpas.

Herr Olovson i Västerås har heller inte på något sätt i sak kunnat bemöta mitt yrkande. När man icke har sakskaäl, kryper man bakom formaliteter. När man vill stjälpas ett förslag, mot vilket man icke kan göra särskilda anmärkningar, kryper man bakom en formalitet, som i detta fall, att riksdagen icke är beredd att taga ställning till förslaget till lagändring, som innebär att mom. d) i 2 § i ifrågavarande lag skulle utgå. Jag tror icke att Sveriges riksdag skulle begå någon dödssynd, därest riksdagen utan vidare uteslöt denna punkt i den föreliggande lagen.

Om herr Olovson i Västerås har en så djup känsla för nödvändigheten av en bättre hjälp till de blinda, som han säger sig ha, förstår jag icke, varför han ovillkorligen skall skjuta denna hjälp på framtiden med den motiveringen, att det finnes andra människor i samhället, som ha det ännu sämre ställt. Det hade varit mera på sin plats, om han i så fall väckt en motion i riksdagen om hjälp till sådana människor, som ha det sämre, såsom de lama, som han här har talat om. Jag är också överens med honom om nödvändigheten att de skola hjälpas och om samhällets skyldighet att hjälpa dem. Men jag kan icke anse det vara på sin plats, att man också i dag skall ta till sådana urgamla motiv för avslag som att det finnes människor, som ha det sämre eller lika dåligt ställt som de blinda, därför skall de blinda fortfarande ha det så dåligt ställt, som de ha.

Herr talman! Jag kan icke finna att vad herr Olovson i Västerås och fru Nordgren anført på något sätt i sak upphävt riktigheten av mitt yrkande. Jag ber därför att alltjämt få vidhålla detsamma.

Herr Wallén: Herr talman! Jag betvivlar icke herr Olovsons i Västerås beredvillighet att hjälpa de blinda. Det är icke därom striden gäller. Frågan gäller endast, om vi skola göra detta *nu* eller senare. Naturligtvis kan man kanske, som herr Olovson i Västerås med skäl säga, att man bör icke vidtaga ändringar i lagstiftningen i sådana här frågor, då — som jag tror, att han sade — bara ett par ledamöter sett på förslaget. Jag erkänner allt detta, men måste samtidigt säga, att det är här icke fråga om att direkt bifalla motionen. Det förslag, som jag varit med om att se på, har sakkunnig person i kammaren utarbetat, och då torde det icke innebära någon fara att gå med på saken. Det innefattar icke någonting annat, än att man tar bort gränsen för blindhetsersättningen, så att icke de stackars människor, som kanske tidigare varit halvblinda, skola berövas blindhetsersättning, om de *efter* 60 års ålder bliva blinda. Har man varit med om att giva de yngre blindhetsersättning, finnes det icke skäl för att man icke kan vara med om att taga bort åldersgränsen.

Herr Olovson talade också om andra lytta, om de lama. Ja, det är alldeles riktigt vad han sade — men det finns lama som även äro blinda. Jag er-

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)
erinrar mig särskilt ett sådant fall, som hände strax efter riksdagens beslut för några år sedan om blindhetsersättning. Jag blev då kallad till ett ställe, där en gammal kvinna ville tala med mig, och där jag måste förklara för gummans, att hon inte kunde få något med av den ersättningen på grund av att hon var för gammal. Då sade hon: »Ja, det var svårt när jag var lam, och det blev svårare när jag blev blind. Men i dag är det allra svårast när jag, därför att jag är gammal, skall nödgas ta emot fattighjälp.»

Det är skärande, anser jag, och det kan inte försvaras ur social synpunkt, det kan inte försvaras ur moralisk och jag måste säga inte heller ur ekonomisk synpunkt, att man håller de gamla borta från rättigheter som de skulle ha, om de varit något år yngre när de blivit blinda. Utan att bestrida den goda viljan från något håll tycker jag man skulle kunna säga: Det var ett misstag vi begingo, när vi beviljade blindhetsersättningen men uteslöto dem som fyllt 60 år innan blindheten inträtt. Låt oss rätta till det lilla felet, sedan kunna vi i annat sammanhang ta upp frågorna om andra lytta. Men låt oss nu rätta till en sådan absolut orimlighet i lagen, som efter mitt sätt att se, herr talman, icke kan försvaras. Situationen är kanske *mera hjärtskärande* — jag säger det än en gång — för de blinda som äro *över 60 år än för dem som äro under*, så mycket mer som arbetsförmågan då också i många fall är borta. De tvingas på kommunernas fattigvård i stället för att få den statshjälp, som de borde ha rättighet till.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Fru Nordgren: Jag ber att få säga att jag inte av några som helst formella skäl skulle ha tvekat att vara med om vad som här föreslagits, men jag har fått lära mig, inte minst under min riksdagstid, att man vid bedömandet av en fråga måste taga hänsyn till föreliggande omständigheter och inte bara — som det ofta sagts här i kammaren — »tänka med känslorna».

Jag vet för övrigt inte om man kan, som herr Wallén gjorde gällande, anse att en ökning av över en miljon kronor är en så betydelselös sak, att man på grundval av en enskild motion utan vidare kan gå med på saken, därför att man finner densamma behjärtansvärd — ty, det understryker jag ännu en gång, jag tycker den är mycket behjärtansvärd. Men det finns, som förut nämnts, ännu ett skäl till den ståndpunkt jag intagit, nämligen den utredning som föreligger från pensionsstyrelsen, och som man har anledning antaga skall bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Den går ut på en dyrortsgradering av blindhetsersättningen, och då måste man väl ändå i förväg ha lite närmare reda på vilken räckvidd ett beslut i här föreslagen riktning kan få för framtiden, och vi veta ju inte hur stort antalet blinda över 60 år är. De tillgängliga uppgifterna härom härröra ända från 1930 års folkräkning, och jag tycker man behöver ha litet bättre reda på hur stort antal det gäller, innan man fattar beslut. Ett ärende som kräver en så pass stor utgiftsökning bör f. ö. vara förberett av Kungl. Maj:t och inte beslutas på grund av en enskild motion.

Vad beträffar herr Walléns yttrande, att han glädde sig åt att jag ändrat åsikt och att jag nu mera behjärtade de blindas sak, vill jag säga, att om herr Wallén varit närvarande i utskottet vid ärendets behandling, skulle han ha funnit att så ingalunda är fallet, utan att jag där starkt hävdade att den fråga det här gäller är synnerligen beaktansvärd, och jag vill tillägga att jag anser det önskvärt, att det sker en omjustering av blindhetsersättningen. Men denna bör ske i annan ordning än som nu ifrågasatts av herrar Nordström och Wallén.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.)

Herr **Olsson** i Rimforsa: Den varma medkänsla som här från olika håll strömmar mot de blinda delas, därom är jag absolut övertygad, av oss alla. På den punkten föreligger således, som det förut av någon har framhållits, ingen divergens i uppfattningen. Jag kan emellertid inte underlåta att delgiva kammaren min personliga åsikt i denna fråga. Jag har ju under tjugo-fem års tid, ända sedan pensionsförsäkringens tillkomst i vårt land, sysslats med hithörande frågor och har därför en smula erfarenhet av förhållandena bland de människor vi här tänka på.

Det är alldeles riktigt vad motionären och herr Wallén framhålla, att om en människa drabbas av synens förlust, är det en situation som naturligtvis på ett alldeles särskilt och ingripande sätt inverkar på den personens möjligheter att genom arbete kunna dra sig fram — såvida inga andra speciella förutsättningar äro för handen. Jag hade tänkt mig saken så, som herr Olovsson framhöll i en passus i sitt anförande, som jag inte skall upprepa, men som jag kanske kan få vidröra något i alla fall. Låt mig ta som exempel ett par 65-åringar. Den ene blir blind, den andre drabbas av ett annat lyte eller av en allvarlig sjukdom. Båda två bli, fastän på olika sätt, fullkomligt oförmögna att genom arbete försörja sig. Då blir frågan: hur skall samhället, hur skola de understödjande organen ställa sig i sådana fall? Jag vågar säga att förhållandena kunna vara sådana, att just den blinde av dessa två är den minst beklagansvärde — sådana fall kunna inträffa. Om det framställda förslaget bifalles och om dessa två inkomma med ansökan, den ene om blindhetsersättning och den andre om pensionstillägg, skulle jag således vara nödgad att bifalla ansökan om pensionstillägg för den, som jag menar ha det sämre ställt än den blinde, under det att denne skulle få en ersättning som går upp till nästan dubbelt så mycket som den andre skulle få.

Det är sådana där exempel ur det praktiska livet som gör att man ställer sig litet tveksam, även om man tycker synd om de blinda och gärna vill hjälpa dem. Jag kan för min del inte finna att ögonblicket är lämpligt eller att vi i dag äro mogna, som man brukar säga, för en sådan åtgärd som den föreslagna. Jag tror den tål att tänka på. Skulle den dagen komma då, som herr Olovsson antydde, vi verkligen kunna diskutera en förhöjning av den statliga hjälpen till alla som äro i samma predikament som de blinda, skulle jag gärna — om jag hade tillfälle vara med då — höra på det örat. Men i dag, herr talman, måste jag ansluta mig till utskottets förslag, vartill jag ber att få yrka bifall.

Herr **Wallén**: Jag måste, herr talman, begära ordet på nytt, jag kunde inte följa med herr Olsson i Rimforsa. Han vet inte på vilken sida han skall ställa sig då det gäller de *lytta*, och *därför* vill han inte vara med om att ta bort åldersgränsen vid blindhetsersättning.

Konsekvensen bör eljest vara, att herr Olsson i Rimforsa yrkar upphävande av den lag om ersättning till blinda intill 60 år, som såvitt jag vet antogs ganska enhälligt här i andra kammaren. Konsekvensen och logiken böra väl ändå säga, att är jag med om att de som bli blinda före 60 års ålder skola få ersättning, kan jag väl inte börja tala om en kategoriklyvning för att därmed försvara utskottets förslag och gå mot de gamla. Jag vill påpeka, att det yrkande som här i dag framställts skiljer sig avsevärt från det som gjorts i motionen, varför herr Olsson i Rimforsa och folkpartiet med gott hjärta skulle kunna rösta för ersättning även till dem som fyllt 60 år när de bli blinda. Det vore kristligt och socialt rättvist.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå

Ang. viss ändring i grunderna för erhållande av blindhetsersättning. (Forts.) samt bifall i stället till det av herr Nordström i Kramfors under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Nordström i Kramfors, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Nordström i Kramfors under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

*Ang. stöd-
jande av den
inhemska
fodersäds-
marknaden.*

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av den inhemska fodersädsmarknaden jämte en i ämnet väckt motion.

Därvid yttrade:

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Det förslag som riksdagen inbjudes att här biträda, om exportpremier på foderspannmål, är en av de allra minst tilltalande åtgärderna till jordbrukets stöd. Departementschefen har också, fast han har jordbruksnämndens majoritet bakom sig, i förslaget varit mycket tveksam, och det märks att han önskar att man helst kunde gå andra vägar för att i det här fallet lämna det stöd som kan anses vara erforderligt, trots att det än så länge inte finns några möjligheter att gå de vägar han närmast tänkt sig såsom de lämpligaste. Och utskottet har också, som man finner av dess motivering, varit ganska olustigt.

Jag skall inte framställa något yrkande. Jag skall emellertid med detta lilla anförande, till den kraft och verkan det kan ha för framtiden, be att få stryka under den tveksamhet, som under ärendets behandling hela tiden har ådagalagts, och fästa uppmärksamheten vid att utskottet självt tänker sig, att de föreslagna åtgärderna få betraktas som försök. Jag har intet yrkande.

Herr **Johansson** i Björnlunda: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren vill jag vitsorda att det nog rätt stor tveksamhet i detta fall, såväl på första avdelningen inom utskottet, som hade att behandla frågan, som vid ärendets förberedande behandling. Vi ansågo oss dock kunna tillstyrka förslaget och göra ett försök, med den tidsbegränsning som Kungl. Maj:t begärt och fått, nämligen till den 1 september.

Förslaget har föranletts av flera skäl. För det första blev nämligen skörden av havre ovanligt stor i fjol, och det kommer helt säkert att finnas ett överskott därav. För det andra lär det vara lättare, åtminstone för tillfället, att exportera havre än brödsäd, och dessa förhållanden ha gjort att utskottet icke ställt sig avvisande. Men å andra sidan måste jag säga, att nog är det

Ang. stödjande av den inhemska fodersädsmarknaden. (Forts.)
 besynnerliga saker man får vara med om nu för tiden. Och även om man på sätt och vis vänjer sig vid dem, så är väl detta ovanligt: samtidigt som man exporterar havre importerar man kraftfoder, och samtidigt som man betalar licens skall man ha exportpremier för att få ut kraftfoder till djuren.

Den föregående talaren gjorde intet yrkande, och jag erkänner att det från många synpunkter mycket väl kan råda en viss tveksamhet härvidlag. Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, sådan den nu föreligger.

Härmed var överläggningen slutad; och biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en telegrafverket tillhörig tomt i Nynäshamn; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en postverket tillhörig fastighet i Ödeshögs municipalsamhälle;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om pension åt förre förste stenografen hos riksdagens andra kammare H. Reuter;

nr 5, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om medel för anordnande av en minnesfest i samband med riksgäldskontorets 150-års jubileum; och

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om rätt till barnbidrag för trolovningsbarn;

nr 7, i anledning av väckta motioner om höjning av inkomstgränserna för rätt till barnbidrag och bidragsförskott;

nr 8, i anledning av väckt motion angående privilegierad inkomst enligt lagen om folkpensionering; och

nr 9, i anledning av väckt motion angående sambandet mellan folkpension och fattigvård.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hult</i>	under	4 dagar	fr. o. m. den	16 febr.,
› <i>Hagberg</i> i Malmö	›	6	›	› 16
› <i>Olsson</i> i Staxäng	›	5	›	› 16

herr <i>Larsson</i> i Mörlanda	under 7 dagar fr. o. m. den 17 febr.,	
» <i>Borg</i>	» 3 » » » 17 »	
» <i>Brädefors</i>	» 8 » » » 18 »	
» <i>Pettersson</i> i Dahl	» 4 » » » 16 »	
» <i>Osberg</i>	» 4 » » » 18 »	
» <i>Fält</i>	» 2 » » » 16 »	
» <i>Bergström</i>	» 2 » » » 16 »	
» <i>Ericson</i> i Boxholm	» 5 » » » 16 »	
» <i>Lovén</i>	» 6 » » » 17 »	
» <i>Holmgren</i> (sjuk)	tills vidare » » 15 »	
» <i>Werner</i> i Hultsfred	under 3 dagar » » 17 »	
» <i>Hagberg</i> i Luleå	» 5 » » » 16 »	
» <i>Åqvist</i>	» 3 » » » 17 »	
» <i>Hedlund</i> i Häste	» 7 » » » 16 »	
» <i>Fast</i>	» 2 » » » 17 »	
» <i>Kilbom</i>	» 4 » » » 17 »	
» <i>Ryberg</i>	» 4 » » » 17 »	och
» <i>Johansson</i> i Djursnäs	» 4 » » » 16 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.12 e. m.

In fidem
Sune Norrman.